

2B) VNITŘNÍ A VNĚJŠÍ SVOBODA

CÍLE :

Studenti definují v čem spočívá vnitřní a v čem vnější svoboda.

Studenti vyhodnotí, jakou důležitost má vnitřní svoboda jedince, když se mu nedostává svobody vnější.

Studenti posoudí, zda jsou sami vnitřně svobodní.

ČAS: 2 vyučovací hodiny

POMŮCKY: pracovní list "[Místa svobody](#)", "[Dopis z vězení](#)"

POPIS:

1) Požádejte studenty, ať se zamyslí, co dělají, když se necítí dobře. Kam „utíkají“, když si chtějí spravit náladu? (k počítači, do půjčovny DVD, do parku, do vlastní fantazie, mezi přátelé, do knihovny?)

2) Studenti si podobný proces jako v první aktivitě zkusí v simulaci totality. Po třídě rozmístíte kartičky s [návy míst](#) (Domov, Chalupa, Kostel, Kulturní dům, Knihovna, Vězení, Zaměstnání, Hospoda, Ulice, Škola) a vyzvěte studenty, ať si představí, že žijí v normalizaci a že se právě nacházejí uvnitř státu, jehož hranice jsou vymezeny zdmi třídy. Vycestovat ven ze státu tedy nelze – jejich formální svoboda pohybu je tedy trvale omezena. Polovina studentů ať hledá takové místo, kde by chtěli trávit svůj volný čas v roce 1973 a stoupne si k němu. Druhá polovina bude přemýšlet, kde se asi lidé v té době cítili nejsvobodněji, a také se tam postaví. Následně obcházejte jednotlivá stanoviště a ptejte se studentů, jak toto své rozhodnutí zdůvodní – proč by právě na vybraném místě chtěli trávit volný čas nebo proč by se tam cítili svobodně?

3) Rozdejte studentům [úryvek jednoho z dopisů Václava Havla](#), které posílal z vězení Olze Havlové, a společně si jej nahlas přečtete. Každý ať si dopis ještě jednou sám přečte a zapíše si odpovědi na následující otázky: Jak je možné být ve vězení a při tom se cítit svobodný a spokojený? Co byste dělali vy osobně, kdybyste byli ve vězení, a přesto měli potřebu být vnitřně svobodní? Co všechno můžeme obecně dělat pro to, abychom byli vnitřně svobodní?

4) Zeptejte se studentů, jaké jsou nyní podle nich rozdíly mezi vnější a vnitřní svobodou. Vyzvěte je potom, ať každý za sebe napíše vlastní definici vnitřní a vnější svobody – společně pak sestavte takovou, na které se všichni shodnete, že je správná. (Např. volně podle Hannah Arendtové –: „*Primární je vnější svoboda, politická – když o ni začneme přicházet, zažíváme osobní svobodu, vnitřní*“ nebo například „*Vnější svoboda je ta, kterou mi zajišťuje listina základních práv a svobod. Vnitřní svoboda je vlastní vědomá vůle jedince. Protipólem vnější je donucování druhými, protipólem vnitřní je vliv dočasných emocí či morální nebo intelektuální slabost*“.

REFLEXE:

Jak jste se cítili, když jste si v druhé aktivitě mohli vybrat jen z několika málo možností?

Z jakého důvodu se lidé v období totality uchýlovali k vnitřní svobodě?

Když vy sami někam utíkáte, cítíte se při tom svobodní? Je takováto svoboda opravdová nebo je jen umělá?

Je podle vás důležitější mít vnější nebo vnitřní svobody?

Co vy sami můžete udělat pro to, abyste byli vnitřně doopravdy svobodní?

Jak vypadá opravdová nezávislost a jak umělá nezávislost?

Trenažér: Aktivity se vážou takřka k celému trenažéru – více souvisí se čtvrtou částí (70. léta).

Slovník: Ateismus, Bývalí lidé, Deklasované vrstvy, Disident, Estébák, Fluktuant, Hlášení pobytu, Hraniční pásmo, Individualista, Mukl, Oportunismus, Píchačky, Pobuřování, Porušování socialistické zákonnosti, PTP, Sionismus, Soudci z lidu, Subjektivní, TNP, Umístěnka, Výjezdní doložka, Samizdat

Kalendárium: 1948 – 1955, 1970 - 1975

Místa svobody

Rozstříhejte kartičky a vyzvěte žáky z jedné skupiny, ať si z nabízených míst vyberou takové, kde by chtěl trávit svůj volný čas v roce 1973. Členy druhé skupiny vybídněte, ať se nad místy zamyslí a stoupnou tam, kde si myslí, že se lidé v té době cítili nejsvobodněji. Místa mají různé souvislosti se svobodou, např.: Chalupa – útek do svého svobodného světa, Kostel – souvisí spíše s duchovní či vnitřní svobodou, Vězení – omezení formální svobody pohybu.

Domov
Ulice
Hospoda
Vězení
Kulturní dům
Kostel
Knihovna
Chalupa
Zaměstnání
Škola

Dopis z vězení

46. dopis Václava Havla manželce Olze Havlové (in: HAVEL, Václav. Dopisy Olze. Brno: Atlantis, 1990. s. 96 – 97.)

Milá Olgo,

mám dojem, že jsou jen tři druhy dopisů, které jakž takž umím psát: 1) úřední dopisy institucím; 2) dopisy jako svobodný a veselý proud pošetilostí; 3) dopisy podobající se jakýmsi mikro-esejům. Svou takto omezenou korespondenční dovednost mohu ovšem v současné situaci těžko uplatňovat, protože zmíněné dopisové žánry to vylučují buď ze své podstaty, anebo se mi takříkajíc neosvědčily. Inu, co se dá dělat, musím se s mířit s tím, že svými dopisy Tobě žádnou díru do světa neudělám. Není to ostatně ani jejich cílem, takže se vlastně nic moc neděje.

[...]

I když Tvá návštěva měla tentokrát o něco tísnivější atmosféru (podrobnější úvaha o tom byla v dopise 45), musím konstatovat, že se teď ocitám už několik dní ve velmi dobrém rozpoložení a že mám trvale dobrou náladu. Má to zřejmě celou paletu příčin, závažnějších i docela drobných, z nichž mnohé si možná asi neuvědomuji. Svou roli hrají (namátkově) například tyto faktory: a) díky nemoci jsem si trochu odpočal a vynalezl určitý způsob koncentrace a meditace uprostřed vnějšího ruchu; b) nevím přesně proč, ale mám jakýsi neurčitý pocit, že má budoucnost – samozřejmě v dlouhodobějším výhledu – není tak úplně bezútěšná, jak by se na první pohled mohlo zdát; c) určitý vliv bude mít asi také nadějná skutečnost, že mám být – jak jsem Ti říkal (pokud jsi to postřehla) – přeřazen snad na lepší práci; d) v neposlední řadě tu sehrává svou roli i fakt, že nejsem pouze depresivní psychopat, jak o mně říká dávná diagnóza, ale zároveň i tak trochu nezmar, který vždycky, když mu je obzvlášť blbě, dokáže někde – bůhví kde – najít nový pramínek vitality a radosti ze života. Čili: zatím opravdu o mne nemusíš mít strach!

[...]

Zdravím a líbu všechny věrné a blízké – Tvůj Vašek

Vydalo „Centrum pro demokratické učení“ v rámci didaktického souboru „Cirkus totality“

2009

www.cedu.cz